

OM GAMMELT FISKEUTSTYR

Av Fritz Harald Halvorsen

Under denne vignetten er det avsatt plass for omtale og informasjon om gammelt fiskeutstyr. Primært vil det være utstyr for fluefiske, men annet utstyr vil bli vurdert seinere hen. Kanskje kan det være stoff om fluer og fortomsmateriale eller om fluesnører og om fiskestenger. Noen vil kanskje ha glede av omtale av mer eller mindre nyttig utstyr av ulik sort: Fluebokser, fiskevesker og -kurver og så videre. Det er mye som er "nyttig"! Redaktøren ønsker seg og håper på å få inn stoff til denne artikkelserien fra skrivelestene medlemmer og andre som måtte ha lyst til å bidra.

I denne første artikkelen vil jeg ta for meg fluefiskestenger for ørret laget i splitcane ved Trondheimsfabrikken, Asbjørn Hørgård As. Det er en kjent sak at Norge har hatt flere anerkjente fiskestangfabrikanter. Det har vært store firmaer som har satset på et bredt utvalg av fiskestenger til salt- og ferskvannsfiske. Stengene for ørretfiske med flueutstyr, ble produsert noen få steder i landet. Kunnskapen med å lage splitcane stenger krevde særskilt kunnskap og spesielt maskinelt utstyr, som ikke var enkelt å oppdrive. Noen nevenyttige og ihuga amatører laget stenger i tre og leverte til en liten krets. I Trondheim fantes det en ivrig og driftig sportsfisker, Asbjørn Hørgård. Mannen var tidlig ute her til lands med sine fluestenger. Allerede i 1934 produserte han sin første stang. Kunnskapen fant han fram til ved intens leting. Med hjelp av sin skoleengelsk og leksikon fant han fram til kunnskapen ved å studere og prøve ut opplysningene i en engelsk bok "Amateur Rodmaking". Ved å splitte opp tonkin bambusstokker som var ment til ski-

bransjen, gikk han i gang med å høvle spildrene og limte dem sammen etterpå. Høvlingen tok lang tid, for de måtte være jevnt avmalnende i tillegg til at hver spilder var trekantet. Som den nevenyttige person han var og med innsikt i mekanisk industri, fikk han laget seg en høvelmaskin basert på blant annet sykkelhjul og sykkelkettannhjul, både med krankhjul og navhjul. Dessuten fikk han mye hjelp av en mekanikertilærer G. Storvik ved "Teknisk Mellomscole", som hjalp ham uvurderlig. Og han fikk laget fresespindel og andre komponenter i stål, som både måtte dreies og gjenges.

Limet var en blanding av hornlim og lakk. Han merket at kvaliteten på lim og lakk ikke var god, og jobbet seg over til England per båt, for å prøve å skaffe seg kunnskaper om dette. Å skaffe seg denne kompetansen var ikke enkel, midt på 30-tallet. Han besøkte flere byer på leiting. Til slutt fant han en butikk med et skilt som fortalte: "Fishing tackle.

Established more than 100 years in London. Han tok mot til seg og gikk inn. Her ble han møtt av en hyggelig eldre mann, som fortalte at han hadde holdt på med å lage fiskestenger etter den gamle metoden hele livet. Dette var nettopp dette Asbjørn Hørgård var på jakt etter. Hørgård fikk høre at konkurransen i markedet var hard og nye produksjonmetoder gjorde det vanskelig å holde det gående. Det ble en lengre samtale og Hørgård fortalte om sine metoder hjemme i Trondheim for splitting og høvling av splitcanespildre. Den eldre mannen splittet og høvlet manuelt. Etter hvert dristet Hørgård seg til å spørre seg fore om lim, lakk og preparering av surretråd. Han fikk alle opplysningene han kunne ønske seg. Målet var nådd og med friskt mot reiste han tilbake til Trondheim for å fortsette arbeidet med fluestengene.

Vel hjemme i Trondheim tok han opp igjen sin beskjedne produksjon av stenger. Han flyttet til et litt større produksjonslokale, i det han fikk lån fra banken sin for å kunne leie lokaler på ca 160m². Stengene hans fikk godt ry. De ble prøvet ut av byens ekspertise i fluefiske, direktør Reidar Brekke i Trondheims Forsikringselskap. Han var den mest kjente og betydningsfulle sportsfisker i byen. Det var han som startet konkurransekasting i Norge, og samme mann var også en anerkjent entomolog med studier spesielt over insekter som var ørretens næringsdyr. Reidar Brekke har også skrevet en del artikler i "Fiskesport" på 1930 tallet og i 1940 kom boken hans "Om ørret- og laksefiske i Norge" ut på Johan Grundt Tanums forlag. Uttalelsene fra Brekke veide tungt og etterspørselen økte på

Hørgårds stenger. Men å få solgt dem i Oslodistriktet skulle vise seg å være vanskelig. Ikke minst var dette fordi, som det etter hvert viste seg, at grossisten som Hørgård kontaktet også hadde en ledende posisjon som importør av fiskestenger fra utlandet. Det var en stadig kamp for å overbevise markedet om at norskproduserte stenger var like gode som importerte stenger fra England, den tids ledende produsent og leverandør til det norske markedet. Fram mot krigsutbruddet steg omsetningen og han måtte ta inn flere arbeidere for å kunne hjelpe seg med produksjonen. Da krigen brøt ut, endret mye seg i landet. Hos Hørgård var det en jevn,

men begrenset produksjon de første årene av krigen. Han hadde et lager av tonkin-bambus, som var helt nødvendig for produksjonen. I 1944 ble Hørgård fengslet, ettersom han hadde vært aktiv en tid i en undergrunnsgruppe i Trondheim.

Fengselsoppholdet betydde at bedriften og alt familien eide ble fradømt ham, og en nazist ble satt til å overta virksomheten. Etter krigen fant han at produksjonen hadde fortsatt. Det var også en produksjon av annet (sjøfiske-) utstyr i bedriften. I tiden i fengsel hadde Hørgård utarbeidet planer om virksomhet og ideer til nye produkter som han ville ta til med når han igjen ble en fri mann.

Arbeidstegninger til lokaliteter og produkter hadde han samlet som dopapirark forsvarlig gjemt på brystet hele tiden. Alt notert med en blyant hadde han tilgjengelig. Han fikk tilbake bedriften sin. Etter krigen var det stadig økning i produksjonsvolumet og godt over 130.000 fluestenger er totalt produsert i Asbjørn

Asbjørn Hørgård

Hørgårds navn. Fram til ca 1970, var splitcanestengene dominerende på markedet, når det gjaldt kvalitetsstenger for fluefiske. Etter dette har firmaet levert glassfiber, karbon og boronstenger av høy kvalitet, samtidig som splitcaneproduksjonen og omsetning av splitcanestenger har gått tilbake. I dag er det ingen industriell masseproduksjon av splitcanestenger hos Hørgård.

Stengene ble laget som en kombinasjon av håndverk og bruk av spesialmaskiner og apparater.

En kortfattet beskrivelse av fremstillingsmåten følger her:

Tonkinstokker ble importert fra China i 12 fot lange baller a 25 stokker. Disse må lagres i lengre tid før de kan brukes. De må være skikkelig tørre.

Produksjonen starter med å velge ut og tilpasse to og to stokker i den hensikt å eliminere svakheten i leddene i tonkinstokkene. Fibrene i bambusen løper fra ledd til ledd, og disse leddene må derfor forskyves under produksjonen av segmentene, slik at to ledd aldri ligger sammen. Stokkene splittes ved hjelp av en tollekniv. Fibrene må ikke sages, fordi fibrene kan være litt skjeve. En kniv vil følge fibrene, som ligger parallelle fra ledd til ledd. En sag vil kutte fibrene og gjøre stangsegmentet svakt.

Et emne består av seks spildre, tre fra den ene stokken og tre fra den andre. Disse spildrene følges ad under hele produksjonsprosessen.

Det ytterste laget på bambusstokken er det sterkeste, den glatte blanke ytterflaten må bevares, fibrene her har størst spenst. Derfor må spildrene høvles på innsiden, slik at mest mulig av de sterke ytterfibrene beholdes. For å få yttersiden jevn slipes leddene lett ned. Deretter høvles spildrene jevntykke i hele sin lengde. Denne dimensjonen er litt større enn den ferdige spildrens tykkelse i den tykkeste enden. Når alle spildrene er ferdighøvlet,

jevntykke og med trekantet tverrsnitt, er det klart for den jevnt avsmalnende nedhøvlingen til de kone spildrene. Dimensjonen og avsmalningen avgjør hvilken type stang som blir resultatet. Denne høvlingen foregår maskinelt på egenproduserte maskiner som kan innstilles nøyaktig til uendelige muligheter for ulike dimensjoner. Dermed kan uendelig mange ulike typer stenger produseres. Etter denne operasjonen er gjennomført, legges de seks og seks spildrene slik de var paret fra starten av.

Limingen foregår slik at de seks ribbene som hører sammen legges i et limkar. Derfra går de over til en maskin hvor to tråder med et passende trykk legges rundt ribbene, hver sin vei for å motvirke vridning av stangemnet. I den sammenlimte stangdelen ligger tonkinledene på annenhver spildre på samme sted. Dermed er noe av svakhetene som disse leddene utgjør eliminert. Etter liming blir emnene rettet. Når stangemnene er klare blir de etterkontrollert og påsatt holker, korker, snellefester, stangringer og krokring, deretter signert og til sist lakkert.

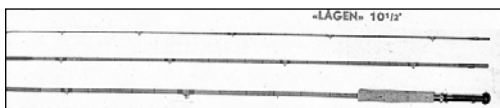
Hørgårds splitcanestenger.

Det er mange som kommer over eldre fluestenger av splitcane gjennom arv eller gave. Noen kjøper stenger i markedet, og det er etter hvert et betydelig liebhabermarked for fluestenger. Mange ser etter kvalitetsmerker og Hørgårds stenger hører så avgjort med blant disse. Derfor har Hørgårds splitcanestenger blitt etterspurt. Hørgårds fluestenger har i mange år vært ettertraktet både som fiskestenger og som samlereobjekter.

I årene som har gått er det produsert mange modeller. I det etterfølgende gjennomgår jeg kortfattet om enhånds ørretstenger i splitcane, produsert hos Asbjørn Hørgård, som har vært i handelen her i landet etter krigen (1945).

"LÅGEN" 10 ½', 3-delt med to topper. Vekten var 285 g med korkhåndtak med skruesnellefeste. Med glidebeslag var vekten 230 g. Stangen var tettsurret og hadde agat topp- og endering. Holkene var førsteklasses kondreide med holkpropper. En kraftig enhåndsstang som egnet seg godt til fiske etter større ørret og sjøørret, men også til smålaks. Stangen har en aksjon langt ned mot håndtaket. Passende snørevekt 30 yds. dobbelt avsmalnende 40 g. Det tilsvarer nærmest AFTMA 8 DT.

"TYA" 9 ½' 3-delt med to topper (ble også levert med bare en topp). Vekten var 230 g dersom det var korkhåndtak med skruesnellefeste. Med glidebeslag var vekten 180 g. Stangen hadde agat topp- og endering og var tettsurret. Stangen var en allroundstang som passet til all slags ørretfiske, særlig i fiske etter de store ørretene. Den egnet seg ypperlig som sjøørretstang. Passende snørevekt 30 yds DT 35-38 g. Det vil si AFTMA 7/8 DT.

"NEA" 9' 3-delt stang med to topper. Utstyrt med glidebeslag for snellefeste, veier stangen 170 g. Snørevekt som passer DT 33-35 g, det vil at AFTMA 6/7 DT er et passelig snøre. Stangen er lettere enn "TYA" og var tenkt særs velegnet nå det gjaldt fiske på vann, der det først og fremst var om å gjøre å legge flua pent på vannet. Stangen ble også levert med en topp. For øvrig var stangen tettsurret og med agat topp - og endering.

"ENA" 3-delt 9 ½', vekt 180 g og 9' med vekt 170 g, begge med to topper. Stangen ble betraktet som en variant av "NEA", en stang hvor skjønnhetsfeil kunne forekomme, og var derfor noe billigere. For øvrig med samme utstyr som for denne. Ble også levert med 1 topp til en rimeligere pris.

"GOLDEN FLY", 3-delt stang som ble levert i tre lengder 9 ½', 9' og 8 ½'. Stengene ble levert både med to topper og med en. Stangen var utstyrt med enkle, men solide oksyderte holker og rustfrie stålstangringer, godt korkhåndtak med solid enkelt snellefeste. Pent surret og lakkert. Passende snørevekt for 9 ½': 30 yds 35 g (AFTMA 7/8 DT), 9'; 35 g (7/8 DT) og for 8 ½' 28 g AFTMA 7.

"SILVER FLY" 3-delt stang 9' med 2 topper eller med en, etter ønske. Stangen ble regnet som en god stang velegnet for både tørr- og våtfluefiske. Stangen var utstyrt med oksyderte holker og stål stangringer. Dessuten forniklet skruesnellebeslag. Vekten var 185 g og med 30 yds snøre med vekt 35 g (AFTMA 6/7)

"LIGHT FLY" var en liten (8 ½') stang ypperlig egnet for ungdom og damer. Det var en spenstig og kjapp stang på 140 g med utstyr som på "SILVER FLY", men med glidebeslag til snellen. Passende snører: D/ 30 yds., 30-33 g altså AFTMA 5/6 DT

"PRINCE" 9 ¼', 3-delt stang med to topper og med vekt på 195 g. Stangen er ypperlig men billig hette det seg og var en stang velegnet for en person med et sterkt håndledd på jakt etter stor ørret. Anbefalt snøre AFTMA 8 DT

"NIDELV" 9' 3-delt stang med en topp. Vekten er på 170 g og er utstyrt med glidebeslag for snellefeste. Rustfrie stål snake-ringer.

Stangen er laget i førsteklasses materialer og har en fin aksjon velegnet for våt og tørrfluefiske. Effektiv serieproduksjon gjør at stangen kan selges til en fornuftig pris, het det engang. Anbefalt snørevekt AFTMA 7/8 DT "TURIST" 8' firedelt fluestang, tettsurret og med agat topp- og endering. Den har solide holker med holkpropp 63 cm lang når den er delt, gjorde stangen velegnet til å bære med seg nede i ryggsekken. Fotturistens fiskestang! Vekt 150 g og med tørrflueaksjon (kjapp, presis). Passende snørevekt 30 yds, DT 35 g, altså AFTMA 7/8

Før jeg går videre vil jeg kort nevne sammen-

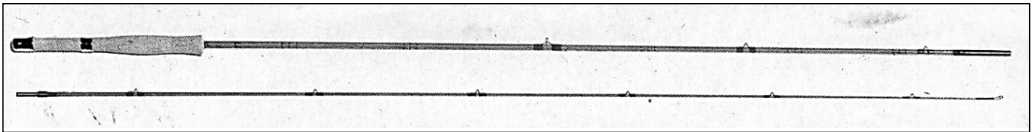

hengen mellom vekter på fluesnører etter gammel og moderne vektklassifisering. Tidligere ble snørene gradert annerledes enn i dag. Dette skal jeg ta opp som en egen artikkel ved en seinere anledning. Her slår vi bare fast følgende omtrentlige tabell, når det gjaldt 30 yards dobbelt avsmalnende snører:

Snørevekt i gram	Bokstavkoder	Silkesnøre nummer	AFTMA klassifisering
25	HEH	1	4
30	HDH	2	5
35	HCH	3	6
37,5 - 40	GCG	4	7
45	GBG	5	8

Snørevekt 25 g tilsvarte vekt HEH, som tilsvarte Silke nr. 1, som tilsvarte AFTMA 4 osv.

"AURA" 9' 2-delt stang,. En allround stang, men meget velegnet til tørrfluefiske på grunn av sin svært kjappe aksjon. Vekt ca 150 g. Utstyrt med holk og holkpropp. Agat topp- og endering. Lettvekts snellefeste (glidring). Passende snørevekt; 30 yds DT 35g (AFTMA7/8 sies det på et seiner tidspunkt).

"DISTANSE". En 9 ½' 2-delt stang, med agat bunn - og toppringer. Lettvekt snellebeslag og sugeholk. Den kraftfull stang som krever et sterkt håndledd. Velegnet til sjørret og smålaks. Snøre som passer 30 yds DT vekt 40 - 43 (Altså AFTMA 8DT)

"BUA" 9' 2-delt stang som "AURA", men her kan det forekomme skjønnhetsfeil. Til å begynne med var dette den eneste forskjellen, men etter hvert ble stangen utstyrt med snellefeste, ringe og holker av enklere utførelse. Denne varianten ble til å begynne med kalt "FLUA", (se nedenfor). Aksjonen er meget god og stangen er av meget god kvalitet, særlig sett i forhold til prisklassen.

"FLUA" 9' 2-delt av samme type som "BUA" men med noe billigere utstyr (se "BUA")

"LILLEMOR" 8 ½', 2-delt stang med agat topp- og enderinger. Lettvekt snellebeslag og sugeholk. En særdeles lekker fluestang, het det i markedsføringen. "En lettvektstang som man selv med en svak hand kan kaste med hele dagen, uten å bli trett". Stangen har en ypperlig aksjon og regnes kanskje som en av de mest delikate stengene levert fra Hørgård, når det gjelder lettere ørretfiske. Den har utpreget toppaksjon og er meget velegnet for fin presentasjon av tørrfluer til vakende ørret. Utvalgte emner anvendes til "LILLEMOR". Vekt 130 g. Passende snørevekt for 30 yds. 30 - 33 g, altså AFTMA 5/6 DT. (Stangen er oppkalt etter Asbjørn Hørgårds kone!)

"VESLA" 8' 2-delt stang. Ekte agatringer og utsøkte materialer. Denne stangen har samme kvaliteter som "LILLEMOR", men "VESLA", som veier bare 110 g, er en spesiell lettvektsstang, som er egnet for det lette fisket. Stangen har en langmyk aksjon, helt ned i håndtaket. Dermed legges korte kast meget pent på vannet. Er velegnet til fiske der lange kast ikke er så nød-

vendig. Snørevekt som egner seg er 30 yds. 28-30g - altså AFTMA 5 DT
 "VESLEMØY" 8 1/2' er samme modell som "LILLEMOR", men med billigere utstyr, det vil si rustfrie stålringer, lettvekts glidringer til snellefeste og sugeholk. Her kan det forekomme bagatellmessige skjønnhetsfeil. Stangen regnes for et rimelig tilbud som dame- og guttestang av høy kvalitet, het det da stangen ble markedsført tidlig på 50-tallet. Stangen veier 130 g og passende snøre veier for 30 yds. 30 g - altså AFTMA 5/6
 "JUNIOR" 7 1/2' 2-delt stang med vekt 125 g. Som navnet tilsier, er dette en stang ment for unge gutter og jenter og for damer, ettersom det ikke kreves et spesielt sterkt håndledd. Enkelt utstyr. Anbefalt snøre 5/6 DT (AFTMA).

Hørgårds konkurransesenger har i alle år også vært populære. Enkelte modeller har vært ettertraktet som fiskestenger også, og de etterfølgende modellene har vært i handelen.

"KONKURRANSE F" 9 1/2', 2-delt stang, hulbygget med en vekt på 186 g. Den har agat topp - og endering, lettvekts snellefeste og sugeholk med holkpropp. Egnet snøre: tungt spesialsnøre som konkurranseskastere ofte lager selv. Stangen er Hørgårds kraftigste konkurranseseng og krever en trent kraftig hånd. Stangen er så kraftig at den anbefales ikke brukt som fiskestang.

"KONKURRANSE B" 9 1/4', 2 -delt, hulbygget rotstykke med massiv topp. En kraftig stang, men noe lettere enn "KONKURRANSE F". Ellers utstyrt som denne. "KONKURRANSE B" kan egne seg som en kraftig sjøørrestang for den som har et kraftig håndledd. Vekt 176 g. Passende snørevekt, AFTMA 9

"KONKURRANSE D" 9' 2-delt, hulbygget rotstykke, med utstyr som de foran nevnte konkurransesengene. Denne stangen har likevel en mer typisk toppaksjon og er meget velegnet som tørrfluefiskestang for en med kraftig håndledd og etter kraftig fisk. Dessuten

er stangens konstruksjon slik at det meget vel lar seg gjøre å kaste et snøre vinkelrett ut fra bredden, selv om trær hindrer bakkast, bare ved å blindkaste langs med bredden og så legge utkastet vinkelrett på blindkastretningen! En ypperlig stang der man fisker etter stor sjøørret og smålaks. Passende snøre AFTMA 8.

"KONKURRANSE E" 8 1/2' 2-delt stang, hulbygget splitcane. Vekt 130 g. Stangen har en meget rask og kraftig aksjon. Egner seg meget godt til tørrfluefiske oppstrøms i elv om du må kaste i raskt tempo om snøret kommer hurtig tilbake i stri elv. Samme utstyr som de øvrige "KONKURRANSE" -stengene.

Passende snøre 40-43, altså AFTMA 8 DT. "KONKURRANSE E-D" 8 1/2' 2-delt hulbygget splitcanestang med vekt 130 g. Denne stangen har en litt mykere topp enn "KONKURRANSE E" stangen. Stangen evner å gi meget lange kast og er derfor velegnet til tørrfluefiske etter ørret som står langt ute. Velegnet snørevekt er AFTMA 8 DT.

Til slutt vil jeg bare nevne at Hørgård også har hatt fluefiskesett tilgjengelig. Et av disse hette OLYMPICANE og besto av blant annet en enhånds splitcanestang i tre deler med to topper. Stangen hadde enkelt utstyr, som stålringer og nylon surringer og med mørkegrønne brennlakkerte sugeholker. Håndtaket var av kork med solide snellebeslg. Dessuten var det med en 3 1/2" snelle og snøre av silkepoplin, og det var 2 stk Stone Fly - imitasjoner, samt en instruksjonsbok i fluekasting i esken.

Kilder: Katalogmaterialer fra Hørgård og Gresvig, samt Small-River Fly Fishing for Trout and Grayling av James Evans